

בתי המשפט

תמ"ש 22020/06		בית המשפט לענייני משפחה במחוז ת"א	
תאריך: 21/4/2010		כב' השופטת חנה ריש רוטשילד	בפני:

בעניין: פלונית
 ע"י ב"כ עו"ד יהונתן קניר התובעת
 נ ג ד

פלוני
 ע"י ב"כ עו"ד רן רייכמן הנתבע

בעניין
 הקטינים:
 1. -----
 2. -----
 3. -----

ע"י ב"כ האפוטרופוס לדין עו"ד עיינה
 אונגר- לטין

מיני-רציו:

* בכוא ביהמ"ש להכריע בשאלת טובת הילדים על ביהמ"ש לייחס חשיבות רבה לדעת המומחים ובהעדר ראיות בעלות משקל לסתירה האמור בחוות דעתם של המומחים יטה ביהמ"ש לאמץ את ממצאי חוות הדעת ומסקנותיהן. במקרה דנן, לאור חווה"ד המומחים נקבעה משמורת הילדים אצל האם.

* משפחה – משמורת קטינים – קביעתה

* משפחה – משמורת קטינים – טובת הילד

* משפחה – טובת הילד – משמורת

* משפחה – משמורת קטינים – עקרון טובת הילד

תביעה בעניין משמורת שלושת ילדיהם הקטינים של הצדדים: בן יליד --- ותאומות ילידות ---.

ביהמ"ש לענייני משפחה פסק כי משמורת הילדים תהא בידי האם, מהטעמים הבאים:

עיקרון העל המנחה בעת קבלת החלטות הנוגעות למשמורתם של ילדים, כמו גם בכל מקרה אחר שעניינו יחסי הורים וילדים, הינו טובת הילד. עיקרון זה הוא עקרון עצמאי והוא מחייב הן את הוריו של הילד והן את ביהמ"ש. המונח טובת הילד הינו רחב ועמום והוא מתמלא תוכן על פי הקשר הדברים ובהתאם לטובתו של הילד הספציפי עליו נסוב הדיון.

בבוא ביהמ"ש להכריע בשאלת טובת הילדים על ביהמ"ש לייחס חשיבות רבה לדעת המומחים ובהעדר ראיות בעלות משקל לסתירה האמור בחוות דעתם של המומחים יטה ביהמ"ש לאמץ את ממצאי חוות הדעת ומסקנותיהן. יש לזכור, כי עת מכריע ביהמ"ש בשאלה מהי טובתו של קטין שהוריו נפרדו זה מכבר, הרי שלמעשה הוא מחליט מהו "הרע במיעוטו" עבור אותו קטין. לעניין זה, אין הכרח, כי ההורה יהיה ללא כל רכב אלא על ביהמ"ש לבחון מי מבין ההורים יענה יותר על צרכי הילדים. כך למשל, במצב דברים בו לשני ההורים מסוגלות הורית, יש חשיבות רבה לבחינת השאלה מי מבין שני ההורים עשוי לאפשר להורה האחר שמירת קשר תקין עם הילדים, זאת מתוך הכרת החיוניות הרבה בקשר של הילדים עם שני הוריהם; (אשר לחזקת הגיל הרך הקבועה בסעיף 25 לחוק הכשרות, קיימות גישות שונות בפסיקה בשאלת המשקל שיש ליתן לחזקה זו כיום. מכל מקום, בענייננו, גילם של הילדים הינו למעלה מ-6 שנים).

בענייננו, כל המומחים החרו והחזיקו בדעה, כי טובת הילדים היא להישאר במשמורתה של האם ולא עלה בידי האב להוכיח בראיות בעלות משקל, כי יש לסטות מדעת המומחים. אמנם, אין חולק, כי בתפקודה ההורי של האם נמצאו פגמים. אולם בשה"כ, ביהמ"ש התרשם, כי הקשר בין האם לבין הילדים זורם ונינוח יותר מאשר הקשר בין הילדים לבין האב גם אם אף הקשר בינם לבין האב הינו תקין. כמו כן, עפ"י החומר המצוי בתיק ביהמ"ש, הנזק העלול להיגרם לילדים כתוצאה מהתנהלותו הנוקשה של האב רב מהנזק אשר עלול להיגרם להם כתוצאה מהתנהלותה האיטית של האם. יתר על כן, כאמור, אחד השיקולים החשובים בקביעת משמורתם של הילדים הוא יכולתו של ההורה המשמורן לאפשר שמירת קשר תקין עם ההורה האחר. בענייננו, הוכחה, יכולתה של האם לאפשר שמירת קשר תקין כאמור עם האב להבדיל מיכולתו של האב לאפשר קשר כאמור עם האם; בנוסף יש להביא בחשבון את הקשיים שחווה הבן ---- בקשר שלו עם האב, ואת קשיי האב לראות את רצונות הבן ---- המתעצמים לנוכח היות הבן ---- בגיל ההתבגרות ולהתחשב בהם; וכן את ההלכה לפיה בדרך כלל טובת הקטין כוללת בחובה קביעת משמורתם של אחים אצל אותו הורה.

לפיכך נקבע כי משמורת הילדים תהא בידי האם וכי הסדרי הראיה בין האב לבין הילדים יימשכו כפי שנקבעו בהחלטה מיום 20.11.2006. יחד עם זאת, ביהמ"ש הורה, כי במהלך סופי שבוע בהם הילדים אמורים להיות עם האם ובהם האם נמצאת בחו"ל ישהו הילדים עם האב. כך גם, בכל מקרה בו תשהה האם בחו"ל תקופה העולה על שלושה ימים ברציפות ישהו הילדים אצל האב עד לשובה של האם מחו"ל.

נוכח חוסר יכולתם של ההורים לתקשר ביניהם וריבוי חילוקי הדעות ביניהם בכל הנוגע לילדים מונה מתאם הורי בין ההורים.

פסק-דין

ההליך

1. בפסק דין זה הנני נדרשת להכריע בתביעה שהגישה אם, התובעת (להלן: "האם") נגד אב, הנתבע (להלן: "האב") (האם והאב יחד להלן: "ההורים") בעניין משמורת שלושת ילדיהם הקטינים - יליד ---, --- כ- --- שנים כיום; ----- תאומות ילידות ---, בנות כ- --- שנים כיום (שלושת הילדים יחד להלן – הילדים).

רקע עובדתי

2. העובדות הרלבנטיות להכרעה בתובענה כפי שהתבררו מכתבי הטענות ומהמסמכים אשר בתיק בית המשפט הינן כדלקמן:

- 2.1 ההורים נישאו זל"ז בשנת 1996 והתגרשו זמ"ז בשנת 2009.
- 2.2 מנישואיהם נולדו להורים הילדים כמפורט לעיל.
- 2.3 האם הינה ----- העובדת כעצמאית בעסק שבבעלותה.
- 2.4 האב עובד כיום בחברת "-----" כסוכן מכירות של אריחים ומוצרי קרמיקה.
- 2.5 ביום 7.5.2006, על רקע משבר שפרץ בחיי ההורים, הגישה האם נגד האב את התביעה נשוא פסק דין זה. עוד הגישו בעלי הדין אחד כנגד משנהו תביעות בעניינים נוספים המתנהלות אף הן בפי בית משפט זה.
- 2.6 עובר לפרוץ הסכסוך גרה משפחת בעלי הדין בדירה ברחוב ----- ב-----.
- 2.7 ביום 1.8.2006 עזב האב את דירת המגורים.
- 2.8 בהחלטתי מיום 14.11.2006 חויב האב בתשלום מזונותיהם הזמניים שלה ילדים בסך של 6,750 ש"ח לחודש, כשסכום זה צמוד לשיעור עליית מדד המחירים לצרכן.
- 2.9 ביום 2011.2006 ניתן תוקף של החלטה להסכמות הצדדים כפי שהוגשו ביחידת הסיוע, לפיהן משמורתם הזמנית של הילדים תהא בידי האם, וכי הילדים ישהו אצל האב פעם בשבוע משעה 16:00 ועד למחרת בבוקר, פעם בשבוע משעה 16:30 ועד שעה 20:30 וכן בכל סוף שבוע שני מיום שישי בתום הלימודים ועד יום ראשון בבוקר, כן הוזמן תסקיר סעד מהמחלקה לשירותים חברתיים בעיריית ----.

- 2.10 בהחלטה שנינתה על ידי ביום 12.12.2006, לנוכח מאבק הכוחות בין ההורים, מונתה עו"ד עיינה אונגר- לטיין כאפוטרופא לדין לילדים.
- 2.11 ביום 25.1.2007 הגיש האב בקשה דחופה להעברת המשמורת הזמנית לידי [\(בש"א 1764/07\)](#) [פורסם בנבו]. לאחר קבלת תגובות האם והאפוטרופא לדין, ביום 4.3.2007, ניתנה החלטה בה נדחתה הבקשה, תוך שצוין שיש ממש ולו בחלק מטענות האב אודות הסכנות להן נחשפים הילדים, כקיומו של שקע גלוי בבית האם ואופן הבאת הבנות ---- לגן וסיכון.
- עוד הוריתי באותה החלטה, על הפניית הילדים וההורים לאבחון מסוגלות הוריתי ועל מינוי מכון שלם כמומחה מטעם בית המשפט כדי לחוות דעתו בשאלת המשמורת, הסדרי הראיה בין הידים לבין ההורה הלא משמורן.
- 2.12 ביום 11.7.2007 הוגשה חוות דעתו של הפסיכולוג ד"ר מרדכי שרי ממכון שלם (להלן: "חוות הדעת"). ביום 29.6.2008 הוגשה על ידי ד"ר שרי חוות דעת משלימה.
- 2.13 ביום 13.3.2008 הוגש לבית המשפט תסקיר אשר נערך על ידי פקידת סעד להסדרי דין בתחנה לטיפול במשפחה באגף לשירותים חברתיים, לשכת --- בעיריית ---, הגב' נעמי מלמד (להלן: "פקידת הסעד"). בנוסף הגישה פקידת הסעד לבית המשפט 4 תסקירים משלימים – ביום 23.6.08, ביום 2.12.2008, ביום 22.3.2009 וביום 1.11.2009.
- 2.14 הן ד"ר שרי והן פקידת הסעד נחקרו בבית המשפט על ידי באי כוח ההורים. תוכן חוות הדעת והתסקירים וכן תוכן חקירות ד"ר שרי ופקידת הסעד בבית המשפט יפורטו בהרחבה בפרק הדיון להלן.
- 2.15 בנוסף לגורמים המקצועיים האמורים לעיל, הופנו ההורים לקבלת הדרכה הורית במכון "יחד ולחוד".
- 2.16 לנוכח רמת הקונפליקט הגבוהה המאפיינת את מאבק המשמורת שבין ההורים, נוסף על הגורמים המקצועיים שמונו בתיק, ונוסף על מינוי האפוטרופא לדין, ביום 28.6.2009 התקיימה פגישתי עם הילדים בנוכחות עובדת סוציאלית מיחידת הסיוע שליד בית המשפט לענייני משפחה.

3. בטרם אפנה לבינת טענות בעלי הדין, יוער, כי, למרבה הצער, לא השכילו ההורים שבפני להגיע לפתרון המחלוקות שהתעוררו ביניהם באשר לאופן גידול הילדים בדרך של הידברות, ותחת זאת ניהלו מאבק ארוך אשר כלל פניות רבות לבית המשפט בבקשות שונות, וכן פניות חוזרות ונשנות לאפורופא לדין ולפקיד הסעד כשהם מעלים טרוניות אחד כלפי התנהלותו של השני. כך, לשם הדוגמא, בקשת האב מיום 27.8.2006 לעניין התקנת סורגים בבית האם והתקנת מושבי בטיחות ברכבה (בש"א 10182/06) [פורסם בנבו]; וכך, בקשת האם מיום 12.12.2006 למתן צו מניעה במעמד צד אחד האוסר על האב לספר את שיער הילדים, לקחתם לרופא מלבד מקרי חירום וכן להשאיר את בגדי הילדים בדירתו (בש"א 14230/06); וכך, בקשת האם מיום 26.6.2007 למתן צו עשה אשר יורה לאב להשיב לידיה את בגדי הילדים שנטל ממנה (בש"א 7781/07), אשר בעניינה נקבע כי האפורופא לדין תתייצב בבית האב ביחד עם האם וללא נוכחות הילדים לצורך זיהוי ואיסוף הבגדים; וכך, בקשת האב מיום 23.6.2009 כי בית המשפט יורה לד"ר שרי להשלים את חוות דעתו "נוכח אי מילוי האם את המלצות המומחה, היעדרותה הרבה מן הארץ – עובדה שלא קיבלה כל ביטוי בדו"חות – אי שיתוף פעולה של האם בנושאים רפואיים הקשורים לקטינים ומשך הזמן שחלף מקבלת הדו"ח האחרון" (בש"א 8470/09). בקשה זו נדחתה בהחלטתי מיום 1.9.09, בייחוד נוכח ריבוי חוות הדעת והתסקירים הקיימים בתיק וכן על מנת שלא לעכב את סיום ההליך.

לא למורת לציין כי בהתנהלותם האמורה פעלו ההורים בניגוד לטובת הילדים, המחייבת פתרון מהיר של הסכסוך בין הוריהם באשר למשמורתם, כפי שאף צוין בחוות הדעת, בחוות הדעת המשלימה ובתסקירים אשר הוגשו לבית המשפט.

טענות בלי הדין

4. לטענת האם –

כל הגורמים המקצועיים ממליצים על האם כהורה המשמורן על הילדים.

האב ניהל הליך קשה, ארוך ומיותר על גבם של הילדים, בניגוד לרווחתם ולטובתם. האב הביא למינוי אפורופוס לדין לילדים, למינוי מומחה ממכון שלם, לעירוב רשויות הרווחה בעניינה של המשפחה ולדיונים רבים ומתמשכים. בכך האב אינו מאפשר לילדיו לנהל אורח חיים תקין.

האב עוקב אחר כל צעד ושעל של האם ומשמיץ אותה בפני הילדים. כל מטרת האב הינה לרדוף את האם ולהתיש אותה כך שתיכנע לתכתיביו. כך – האב מתלונן שאינו מיודע על בריאות הילדים, אך הוא מחובר לאתר קופת החולים ומיודע על כל בדיקה; האב קובע לילדים בדיקות וטיפולים באופן חד צדדי מבלי שקיבל את אישורה של האם; הוצע לאב לקיים ערוץ ישיר עם המחנכות של הילדים אך הוא מעדיף להתלונן על האם; למרות טענות האב בדבר הסתרה, פקידת הסעד התרשמה כי האם אינה מסתירה את הילדים נגד האב; האב מתלונן על שאין סורגים בדירת המגורים, אך מסרב לשאת בעלות מחצית התקנת סורגים; למרות טענת האב, בדיקת רופא העלתה שלב ---- אין פזילה בעין; למרות טענת האב, מזה כשנה וחצי לילדים מטפלת אחת בלבד; האב טוען כי המטפלות לא עברו קורסי החייאה, אך גם הוריו אצלם הוא נוהג להלין את הילדות, עברו קורס החייאה לפני כ- 65 שנים; טענת האב כי יש לעקור באופן בהול שתי שיניים מפיו של הבן ---- התבררה כלא נכונה; האב טען כנגד האם כי ביקשה לקחת את הילדות לחופשה בטורקיה בלי שאלו תדענה לשחות, בעוד הילדים נותרו לבדם בבריכת השחייה בבית אחותו ---- קפץ לבריכה כדי להציל את ---- מטביעה; הבן ---- מסרב בכל תוקף לקבל טיפול פסיכולוגי ולא האם היא המוונעת ממנו את הטיפול, כנטען.

האב מעלה האשמות שונות נגד הגורמים המקצועיים מאחר והמלצותיהם אינן נוחות לו.

האב תובעני, חודרני, נוקשה, אובססיבי ומטריד, אינו קשוב לרצונותיהם של ילדיו ועסוק בהאשמת האם בכל. הבן ---- אמר מפורשות כי הוא מעדיף שלא לישון אצל האב.

אף לפני הפירוד בין ההורים, במועדים בהם הצהיר האב שהיה מובטל וטיפול בילדים עבדה בבית אופר במשרה מלאה.

לאור התנהלות האב יש לחייבו בכל הוצאות האם בהליך זה.

5. לטענת האב –

האם שמה לה למטרה לסכל כל קשר בין האב לבין הילדים, על חשבון טובת הילדים ובריאותם הפיזית והנפשית.

האם עסוקה בקריירה שלה תוך הזנחת הילדים, מותירה אותם דרך קבע עם מטפלות מזדמנות מתחלפות, ממאנת לתת להם טיפול תרופתי לו הם זקוקים, לבן ---- כחולה אסמטי ולבת ---- כסובלת מאפילפסיה, פועלת בניגוד להמלצות רופאים מטפלים ושמה ללעג ולקלס המלצות גורמי רווחה וגורמים מקצועיים מטעם בית המשפט. כך, האם לא לקחה חלק

בהדרכה הורית מתאימה ורציפה, לא הגיעה הביתה שלוש פעמים בשבוע בשעה 17:00 כפי שהונחתה לעשות ולא נכנסה לתהליך של טיפול פסיכולוגי אינטנסיבי. האם הטעתה את בית המשפט באשר למועד תחילת הטיפול הפסיכולוגי על ידה ובאשר לזהות הגורם המטפל, ועת נשאלה על ידי בית המשפט, הצהירה כי היא מטופלת אצל פסיכולוגית בשם ----, אשר מתברר שהינה מזכירתה האישית. חוסר מסוגלותה של האם לתפקד כהורה אחראי, יציב, אוהב, דואג וחם בא לידי ביטוי בהליכים בפני בית המשפט ובדו"חות בדיקת המסוגלות ההורית שנעשו על ידי מכון שלם.

על פי דיווחה של המטפלת ההורית הגב' אירית דבי מיום 19.6.2009, האב הצליח לעשות הפרדה בין התקשורת עם ילדיו לבין תהליך הגירושין, השקיע בלמידת צרכי הילדים ובבדיקה עצמית קשה ולא מתפשרת כדי להיות אב קרוב, תומך ודואג לילדיו. כמו כן, נכתב, כי על אף העובדה שבינואר 2009 מכון "יחד ולחוד" נסגר, האב המשיך להגיע לקליניקה בקביעות ומעולם לא ביטל או דחה פגישה.

התנהלות האם מעמידה את הילדים פעמים רבות בסכנת חיים ממש. כך, האם הסיעה את הילדים ברכב תקופה ארוכה ללא מושבי בטיחות מתאימים לגילם על אף הפצרת האב; האם הסירה את הסורגים מחלונות ביתה 3 פעמים וכיום לא מותקנים בביתה סורגים; וכן בבית האם היה שקע חשמל חשוף ממנו יצאו חוטי חשמל חיים באורך כ- 15 ס"מ.

האם שוהה בחו"ל בממוצע כ- 60 יום בשנה, הן למטרות עסקים והן למטרות הנאה, תוך שהיא מותירה את הילדים במחיצת מטפלת מתחלפות, זרות, בעלות שפה זרה, אשר תחום החינוך רחוק מהן.

כל הגורמים המקצועיים המטפלים עמדו על מסוגלותו של האב להיות הורה משמורן. האם לעומת זאת התגלתה כבעלת קשיים מהותיים להבין את צרכי הילדים, כבעלת קושי עם זהותה כאם וכבעלת יכולת מופחתת לספק את צרכי ילדיה.

לאור זאת, יש להעביר את משמורתה לילדים לידי האב. לחילופין, יש להורות על משמורת משותפת של האם והאב. לחילופי חילופין, ובמידה וייקבע כי משמורת הילדים תהא בידי האם, מבוקש להרחיב אתה סדרי הראיה כך שהילדים ילוננו אצל האב פעמיים בשבוע וכן בכל סוף שבוע שני.

נוסף לאמור, לאב טענות נגד התנהלותו של ד"ר שרי. לטענתו, בחקירתו טענה ד"ר שרי בעניין הסדרי הראייה הנהוגים בין האב לילדים. כמו כן, הקל ד"ר שרי עם האם בכך שהסתפק בחוות הדעת המשלימה בציון העובדה שהאם לא שיתפה פעולה ולא פעלה בהתאם

להמלצותיו בחוות הדעת, ונמנע מקביעה חד משמעית ומפורשת בנוגע להשלכות התנהגותה על הילדים ועל מסוגלותה ההורית. לא יתכן שלאחר הביקורת של ד"ר שרי על התנהלות האם, הוא המליץ עליה כעל ההורה המשמורן, וזאת מתוך "תחושת בטן", כהגדרתו (עמ' 83, ש' 20).

6. לטענת האפוטרופא לדין, משמורת הקטינים צריכה להיות בידי האם, בהתאם להמלצות כל המומחים אשר נתנו חוות דעת בשאלת המשמורת.

אמנם, נמצאו פגמים בתפקודה של האם, אך טענותיו של האב בעניין זה מוגזמות. הילדים מטופלים על ידי האם במישור הפיזי כיאות, האם מספקת את צרכיהם מבחינה רגשית, בין האם לבין הילדים יש קשר חם ואוהב, הילדים אוהבים, חשים שייכים לה ומקבלים את הורותה בכל מובן ועניין. האם לא מלאה אחר התנאים שהוצבו לה על ידי מכון שלם בצורה מספקת, אך תהליך חיובי בהתפתחות המסוגלות ההורית שלה ומכאן שאין סיבה מספקת כדי ליטול ממנה את המשמורת.

האב בחר לבדוק בציציותיה של האם ללא לאות כדי להוכיח את טענותיו בדבר חוסר המסוגלות ההורית שלה. סגנון הפעולה של האם איטי למדי ורצוי שישתפר מאוד בתחומים מסוימים, בייחוד, בעניין טיפול רפואי לילדים, אך גם בפעולות האב מצויים אי אלו לקויים באשר לטיפולו ויחסו לילדים. האב פועל באובססיביות ומשקיע מאמצים עצומים כדי להציג את אזלת ידה של האם בכל הקשור לטיפול בילדים.

האב עושה שימוש פסול בעבודתה של האם ובהצלחתה המקצועית כדי לנגח אותה ולנסות לערער על יכולתה לשמש כמשמורנית.

המאבק המשפטי הממושך, בעטיו של האב, גורם לנזק לקטינים, וזאת אף דעתם של המומחים השונים שמונו בתיק זה.

בקביעת המשמורת יש להתחשב בתחושותיו הקשות של הבן ---- במערכת יחסיו עם האב.

העברת המשמורת אל האב תעמיד בסכנה את המשך הקשר של הילדים עם האם ותעיב על איכותו עד כדי התהוות מצב של ניכור הורי ואף מטעם זה טובת הילדים מחייבת הותרתם במשמורת האם, אשר לה היכולת הטובה יותר, מבין ההורים, לטפח את הקשר של הילדים עם ההורה שאינו משמורן.

יש להותיר את הסדרי הראיה בין האב לבין הילדים במתכונת בה הם מתנהלים כיום על כנם. יחד עם זאת, במידה ותשהה האם בחו"ל לתקופה העולה על 7 ימים בהם הילדים אמורים להיות אם האם, יש להתיר לאב לקחתם למחציתו עד שובה של האם.

בזמן ניהול ההליכים היו ---- ו ---- פחות מ- 6 שנים, ולחזקת הגיל הרך יש משקל בקביעת משמורתן. מגרעותיה של האם אינן עולות כדי "סיבות מיוחדות" בהתקיימן, על פי סעיף 25 [לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות](#), תשכ"ב-1962, יש לקבוע כי ילדים עד גיל 6 יהיו אצל אמם.

דיון

7. ענייני הורים וילדים מוסדרים [בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות](#), התשכ"ב-1962 (להלן: "חוק הכשרות").

סעיף 25 [לחוק הכשרות](#) קובע:

"לא באו הורים לידי הסכם כאמור בסעיף 24, או שבאו לידי הסכם אך ההסכם לא בוצע, רשאי בית המשפט לקבוע את העניינים האמורים בסעיף 24 כפי שיראה לו לטובת הקטין, ובלבד שילדים עד גיל 6 יהיו אצל אימם אם אין סיבות מיוחדות להורות אחרת".

כמפורט לעיל, ההורים שבפני לא השכילו להגיע בכוחות עצמם להסדר בדבר משמורת הילדים והסדרי הראייה בינם לבין ההורה הלא משמורן, ותחת זאת ניהלו מאבק ארוך בבית המשפט במהלכו פרשו את טענותיהם הרבות האחד כנגד משנהו. בנסיבות אלה, על בית המשפט להכריע, בהתאם לסעיף 25 [לחוק הכשרות](#), בשאלת משמורת הילדים והסדרי הראייה בינם לבין ההורה הלא משמורן.

עיקרון טובת הילד

8. עיקרון העל המנחה בעת קבלת החלטות הנוגעות למשמורתם של ילדים, כמו גם בכל מקרה אחר שעניינו יחסי הורים וילדים, הינו טובת הילד, כאשר עיקרון זה מחייב הן את הוריו של הילד (סעיפים 15 ו-17 [לחוק הכשרות](#)) והן את בית המשפט (סעיף 25 לחוק הכשרות). עיקרון זה העיקרון העצמאי המנחה הבודד בכל הנוגע למשמורת ילדים, כאשר אין לצידו שיקולים עצמאים אחרים (בע"מ [10060/07 פלונית נ' פלוני](#) [פורסם בנבו] תק- על 2008 (4) 35 (2008)

(להלן: "בע"מ 10060/07"); רע"א 4575/00 פלונית נ' אלמוני, פ"ד נה(2) 321 (2001) (להלן: "רע"א 4575/00"); בע"מ 9358/04 פלונית נ' פלוני, [פורסם בנבו] תק- על 2893 (2)2005; (2005); בע"מ 27/06 פלוני נ' פלונית, [פורסם בנבו] תק- על 1055 (2)2006 (2006) (להלן: "בע"מ 27/06"); סעיף 3 לאמנה משנת 1989 בדבר זכויות הילד, כ"א 1038 כרך 31, 221; דו"ח הוועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה (חלק כללי, תשס"ד) (127).

9. המונח טובת הילד הינו רחב ועמום והוא מתמלא תוכן על פי הקשר הדברים. יפים לעניין דבר דברי כב' השופט י' דנציגר בע"מ 10060/07 הנ"ל.

"... המונח טובת הילד הינו מושג רחב ועמום, אשר עשוי לקבל משמעויות ופירושים שונים בהקשרים שונים, בהתאם למצב העובדתי בכל מקרה ומקרה ובתי המשפט נדרשים לצקת לתוכו תוכן בהתאם למקרה העומד להכרעתם".

כמו כן, אין די בבחינת טובת הילד באופן תיאורטי, ועל בית המשפט לבחון את טובתו של הילד הספציפי העומד בפניו. ראה בעניין זה בג"צ 5227/97 דויד נ' בית הדין הרבני הגדול, [פורסם בנבו] תק- על 453 (3)98 (1998):

"השיקול של טובת הילד אינו שיקול תיאורטי, שיקול כללי תלוש מן המציאות, ולעולם יעמיד שופט נגד עיניו את טובתו של הילד עליו נסוב הדיון".

10. ככלל, בבוא בית המשפט להכריע בשאלה מהי טובתו של קטין שהוריו נפרדו זה מכבר, הרי שלמעשה הוא מחליט מהו "הרע במיעוטו" עבור אותו קטין. אין חולק, כי טובת הילד במובנה האידיאלי מחייבת כי הילד יגדל במחיצת שני הוריו במסגרת תא משפחתי יציב ואוהב. עם זאת, משהגיעו יחסי ההורים לקיצום הרי אז בעת פרידתם של ההורים, מחויב בית המשפט לקבוע הסדר משמורת אשר יבטיח עד כמה שהדבר אפשרי שהילד יגדל במסגרת יציבה, במשמורתו של ההורה שנמצא מתאים יותר לשם כך (ראה בע"מ 10060/07 הנ"ל). יודגש, כי לעניין התאמת ההורה לשמש כהורה משמורן אין הכרח, כי ההורה יהיה ללא כל רבב אלא על בית המשפט לבחון מי מבין ההורים יענה יותר על צרכי הילדים.

11. כך למשל, במצב דברים בו לשני ההורים מסוגלות הורית, יש חשיבות רבה לבחינת השאלה מי מבין שני ההורים עשוי לאפשר להורה האחר שמירת קשר תקין עם הילדים, זאת מתוך הכרת החיוניות הרבה בקשר של הילדים עם שני הוריהם (רע"א [2184/99 ליכטנרטיט נ' ליכטנרטיט](#), [פורסם בנבו] תק- על 99(2) 1043 (1999)).

12. אשר לחזקת הגיל הרך הקבועה בסעיף 25 [לחוק הכשרות](#), קיימות גישות שונות בפסיקה בשאלת המשקל שיש ליתן לחזקה זו כיום (ראה בעניין זה ע"א [493/85 פדידה נ' פדידה, פ"ד לט\(3\) 578 \(1985\); בג"צ \[672/84 אברבוד נ' אברבוד, פ"ד לט\\(1\\) 57 \\(1985\\); רע"א \\[4575/00\\]\\(#\\)\]\(#\) הנ"ל\).](#)

מכל מקום, בענייננו, גילם של הילדים הינו למעלה מ- 6 שנים. אמנם בעת הגשת התביעה היו הילדות ---- בנות כ- 4 שנים, אך כיום גילן כ- 7.5 שנים ומשכך איני נדרשת לשאלת המשקל שיש ליתן לחזקת הגיל הרך.

13. לצורך בחינת טובת הילד ומילוי המונח במשמעות ובתוכן קונקרטי, נעזר בית המשפט בתסקירי פקידי הסעד ובחוות דעת המומחים, שלהם האפשרות לבחון את המקרה בעין מקצועית ואשר הינם אובייקטיביים בהשוואה להוריו של הקטין והם מהווים אמצעי משמעותי וחשוב ([בע"מ \[10060/07\]\(#\)](#) הנ"ל).

ככלל, לאור חשיבותן הגדולה של חוות דעתם של מומחים לצורך בחינת טובתו של קטין, נוטים בית המשפט לאמץ את הממצאים שאותם קבעו המומחים בחוות דעתם ואת מסקנותיהם של המומחים נגזרות ממצאים אלו. אולם, יתכנו מקרים בהן אין מנוס מהכרעה המנוגדת לאמור בחוות הדעת, כאשר קיימות ראיות בעלות משקל מהותי המצדיקות זאת ([רע"א \[4757/00\]\(#\)](#) הנ"ל, עמ' 331; [בע"מ \[10060/07\]\(#\)](#) הנ"ל, פסקה 33).

ראה בעניין זה דברי כב' השופטת ע' ארבל ב**בע"מ [27/06](#)** הנ"ל פסקה 15 :

"משהוגשה לבית המשפט חוות דעת מומחה שמונה על ידו, מה משקל יראה לתת לחוות הדעת ולהמלצת המומחים? בפסיקת בית משפט זה מקובל כי ככלל יאמץ בית המשפט את המלצות המומחים שמונו על ידו, "... אלא אם קיימים טעמים נכבדים ובעלי משקל ממשי, המצדיקים סטיה מאותה המלצה" ... בעניין זה נזכור ונזכיר, כי המומחים הינם ברי הסמכא באשר לקביעת טובתו של הילד במישור הרפואי, הפסיכולוגי, או בכל תחום אחר לגביו מונו. הם בעלי הכלים, הניסיון והמומחיות המקצועיים. יחד עם זאת, הגם

שככלל, מטבע הדברים, יינתן במסגרת הבחינה השיפוטית משקל רב ביותר לעמדתם של מומחים מקצועיים, הרי ההכרעה השיפוטית מתחת ידו של השופט היא יוצאת, לא מתחת ידו של המומחה המקצועי. כבעל תחום בו מתבקשת חוות דעת מומחה, אין בית המשפט משמש "חותמת גומי" לעמדת המומחה המקצועי, אין הוא רואה בה עובדה מוגמרת אלא בהמלצה אשר ככלל יש ליתן לה משקל רב ביותר, אך לא מכריע. האחריות בקבלת ההכרעה מוטלת אפוא כולה על כתפי בית המשפט ואין הוא חולק בנטל האחריות עם כל מומחה או מומחים מקצועיים, יהיו אלה רבים ככל שיהיו. לפיכך, משהונחה בפני בית המשפט חוות דעת מומחה, וגם אם תהא זו נחרצת, ברורה וחד משמעית, אין בית המשפט פטור מהפעלת שיקול דעת שיפוטי עצמאי בגיבוש הכרעתו. אכן, בתחום רגיש, עדיין ומורכב זה נדרש בית המשפט לגבש הכרעה עצמאית, תוך שהוא נעזר בחוות דעת הגורמים המקצועיים שמונו על ידי בית המשפט, בראיות נוספות אשר הובאו בפניו ואשר את המשקל שיש ליתן להן הוא בוחן, באמות המידה שהתווה המחוקק, בפסיקת בתי המשפט, ואולי יותר מכל – תוך שהוא מדריך עצמו בניסיון החיים, בשכל ישר, וברגישות ובהבנה למצבו המורכב של כל אחד מן המעורבים בעניינים אלה. סיכומה של נקדוה זו, האחריות הכבדה המוטלת על כתפי בית המשפט מחייבת אותו לבחון את חוות הדעת לגופה ואין הוא מסיים מלאכתו בעיון בחוות הדעת ובקבלת המלצת המומחים".

14. מן הכלל אל הפרט – כמפורט לעיל, לתיק בית המשפט הוגשה חוות דעת מומחה, חוות דעת משלימה, תסקיר סעד וכן 4 תסקירים משלימים. לנוכח חשיבותם הרבה של חוות דעת מומחים לצורך בחינת טובת הילדים שבפני, כמפורט לעיל, להלן יובא סיכום חוות הדעת והתסקירים, בפירוט.

15. חוות הדעת –

15.1 חוות הדעת כוללת 49 עמודים בהם פרטי רקע אודות בני המשפחה, פירוט האבחונים שנעשו לכל אחד מבני המשפחה וכן סיכום המפגשים שנערכו בין כל אחד מההורים לבין הילדים. חוות הדעת נערכה על ידי מספר אנשי מקצוע ועל החלק המסכם חתום ד"ר מרדכי שרי.

15.2 חוות הדעת ניתנה בטרם מלאו לבנות ---- 6 שנים, ומשכך יש בה התייחסות לחזקת הגיל הרך. בפרק העוסק בחזקת הגיל הרך, נכתב כי, האם מהווה דמות משמעותית ומועדפת על ידי הילדות ---- ו ----. עם זאת, יודגש, כי הדברים לא סוייגו לעניין זה בלבד.

וכך נכתב בחוות הדעת:

"אכן ראינו אצל האם קשיים רגשיים לא מעטים, וחלק סביב תחושתה ותפקודה כאם, אך אנו מתרשמים כי חלק ניכר מקשיים אלה הנם תלויי מצב וניתנים לתיקון [באמצעים טיפוליים והדרכתיים]. אצל האב לעומת זאת ראינו קשיים אישיותיים אשר יקשו מאד על התנהלותו כמשמורן והתרשמו מנוקשות אישיותית המעמידה בסימן שאלה את יכולתו לשינוי גם באמצעים טיפוליים.

לא נמצאו בבדיקתו ממצאים כבדי משקל לגבי אישיותה ותפקודה של האם, אשר יביאו אותנו לסתירה של חזקת הגיל הרך לגביה. לפיכך, במקרה הנוכחי חזקת הגיל הרך מביאה אותנו להמלצה על האם כמשמורנית לקטינות".

15.3 אשר למסוגלותה ההורית של האם, נכתב בחוות הדעת, כדלקמן:

"מסוגלותה של האם – באה לידי ביטוי ביכולתה לקיים גישה אחראית ואכפתית כלפי ילדיה ולספק אתה אינטראקציה [כולל מגע גופני וחום] וראינו את הקשר החם והבלתי אמצעי בבדיקות היכולת של האם לזרום עם הילדים ולהעניק להם תחושה של שייכות והרמוניה הנה משביעת רצון. יחד עם זאת ראינו אצל האם גישה נון שלאנטית וחוסר אחריות מספקת בהתנהלות בתהליך הבדיקה [אי הגעה ואיחורים] והנושא העלה דאגה בדבר אופן התנהלותה ביום יום ... גם המטענים הרגשיים הקשים שהאם נושאת עמה ... מקשים עליה לגייס את מלוא האנרגיה שלה לילדים והיא "בורחת" לעבודה קשה. ביחס למגרעותיה, זקוקה האם לעזרה טיפולית ואנו סבורים שעזרה זו, יחד עם "סיום מצב הלוחמה" ישפרו את תפקוד האם".

15.4 אשר למסוגלותו של האב, נכתב בחוות הדעת, כדלקמן :

"אכן התרשמנו מאדם אחראי אכפתי כלפי ילדיו ובעל מסוגלות להבין את צורכיהם. יחד עם זאת התרשמנו מנוקשות אישיותית, מקשיים בוויסות רגשי [נטיה להתפרצויות], מעודף דרמטיזציה ומקשיים בתקשורת בינאישית. כל אלו יקשו באופן משמעותי על האב לנהל את חיי היום יום של הילדים מבלי להגיע לקונפליקטים יומיומיים ומבלי ליצור אצל הילדים תחושת בלבול וחוסר ביטחון".

15.5 לנוכח האמור, המסקנה אשר פורטה בחוות הדעת היתה כי לאם מסוגלות עדיפה, אך בתנאים המפורטים בפרק ההמלצות, וכך :

1" להעניק לאם משמורת זמנים על הילדים למש שנה. במהלך שנה זו על האם לקיים מספר תנאים, אשר בהתקיימם ניתן יהיה בהמשך להעניק לה משמורת קבועה.

- על האם להתאים את שעות עבודתה באופן כזה שלפחות 3 פעמים בשבוע תגיע הביתה לא יאוחר מן השעה 17:00.

- על האם להכנס לתהליך של טיפול פסיכולוגי, אשר תכליתו לחזק את זהותה כאם ולעבד קשיים רגשיים קיימים על מנת לפנות יותר אנרגיה חופשית לאמהותה. הטיפול הפסיכולוגי ילווה בהדרכת הורים.

2. הסדרי הראייה ימשיכו הנהוג כיום. מפגש אחד עם לינה באמצע השבוע, מפגש נוסף ללא ליה באמצע השבוע, שהיית הילדים אצל האב כל סוף שבוע שני כולל ליה ביום שישי.

3. על ההורים להימנע מכל הסתה או עירוב של הילדים ביחסי ההורים ובהתנהלות ביניהם.

4. במהלך השנה הקרובה תקבל פק' הסעד סמכות מבית המשפט להוות כתובת לכל טענה של ההורים האחד כלפי השני והטענות יועברו אך ורק דרכה וייבדקו על ידה. פק' הסעד תקיים מעקב אחרי יישום ההמלצות ע"י האם ותדווח על כך על פי שיקול דעתה לבית המשפט.

5. כתום שנה יתקיים דיון בו תיקבע המשמורת הקבועה בילדים, זאת עפ"י תפקוד האם ותפקוד האב במהלך השנה.

אנו פונים להורים להעניק לילדיהם תקופת רגיעה ויציבות להם ואויים וזקוקים כל כך. הילדים זקוקים עכשיו להמשיך ולהתפתח כילדים ולא לקבל על עצמם כל אחריות או עול ביחס להוריהם".

16. תסקיר מיום 13.3.2008 –

16.1 14.1 התסקיר נערך לאחר מפגש עם כל אחד מההורים, ביקור בית בבית האם בנוכחות הילדים, ביקור בית בבית האב בנוכחות הילדים, שיחה עם המורה של הבן - ---, שיחה עם הגנות של הבנות ---- שיחה עם האפוטרופא לדון, התייעצות עם צוות ומרכזת התחנה לטיפול במשפחה בעיריית ---- ועיון בחוות הדעת.

16.2 בתסקיר ציינה פקידת הסעד, כי הילדים מתפקדים היטב, וכי הקשר בין הילדים לבין כל אחד מההורים מתנהל בסגנון שונה, אולם לכל אחד מההורים קשר קרוב, דואג ואכפתי כלפי הילדים. נכתב, כי ניתן למצוא קשיים אצל כל אחד מההורים בהתנהלותו עם ילדיו, אולם מדובר בקשיים נורמטיביים אותם חווה כל הורה בטיפול בילדים.

16.3 בפרק הדיון וההמלצות, התייחסה פקידת הסעד לטענותיו של האב כלפי תפקודה ההורי של האם, וכך:

"האב חוזר וטוען כי האם מזניחה את הילדים ומסכנת את בריאותם הנפשית והפיזית. הוא מביא דוגמאות רבות להזנחה זו. יש לו דרך ברורה שעל פיה יש לטפל בענייני הילדים והוא אינו מסוגל לקבל את דרכה של האם כסגנון הורות שונה ומקובל. התרשמתי כי הקשר בין האם לילדיה חם וקרוב. התנהלותה של האם ודרכה בקבלת החלטות לגבי ילדיה שונה מאוד מזו של האב. יחד עם זאת, לא התרשמתי כי הילדים מצויים בסיכון כלשהו. המטפלת בבית האם הינה אשה חמה וקשובה לצרכי הילדים.

התרשמתי כי לאב תרומה חשובה בחיי ילדיו, הוא דואג לצרכיהם ולהתפתחותם. יחד עם זאת, פסילתה של האם כשותפה לגידול הילדים וכתורמת להם אינה תואמת מסוגלות הורית תקינה..."

16.4 בתסקיר הומלץ, כי הילדים יהיו במשמורתה הזמנית של האם כהמלצת חוות הדעת; כי ההורים ישתתפו בהדרכה הורית במכון "ביחד ולחוד"; וכי הסדרי הראייה ימשכו במתכונתם.

17. תסקיר משלים מיום 23.6.2008 –

17.1 בתסקיר משלים זה פורטו טענות ההורים זה כפי זה, כשלטענת האב, האם אינה דואגת לשלומם של הילדים והם נמצאים בסיכון מבחינת בריאותם ומבחינה נפשית; ולטענת האם, הילדים חוששים מהאב אשר אינו נענה לצרכיהם, הילדים מסרבים לעתים ללכת אל האב והיא אינה מאפשרת זאת, האב נוקשה מאוד וכשהילדים אינם מסכימים לרצונותיו הוא כופה עליהם לעשות דברים.

17.2 בפרק הדיון וההמלצות ציינה פקידת הסעד, כי התרשמה, כי הילדים מתפקדים היטב ואינם נמצאים בסיכון פיזי או נפשי. הומלץ, כי הילדים יהיו במשמורת האם, ההורים ימשיכו בתהליך הדרכה הורית במכון "יחד ולחוד", הסדרי הראייה ימשכו כפי שהם מתקיימים, והבן ---- ימשיך בטיפול פסיכולוגי בו הוא נוטל חלק.

18. חוות הדעת המשלימה –

18.1 חוות הדעת המשלימה מיום 24.6.2008 נערכה לאחר מפגש עם כל אחד מההורים, שיחות טלפוניות עם הגב' פרל ריין אשר טיפלה בבן ----, עם הגב' מידן אירן אשר טיפלה באם, עם הגב' אירית דבי אשר טיפלה באב ועם יועצת ביי"ס בו למד הבן ----, וכן לאחר עיון מתסקיר ובמסמכים אשר הוגשו למומחה על ידי כל אחד מההורים והאפוטרופא לדין.

18.2 בפרק הסיכום של חוות הדעת המשלימה נכתב, כי המומחה התרשם כי האם לא מלאה אחר התנאים שהוצבו לה באופן מספק. האם פנתה לטיפול רק בחודש מאי 2008 והטיפול בבן ---- החל באיחור רב. יחד עם זאת, נכתבו ביחס לאם הדברים הבאים –

”אנו רואים אצלה תהליך חיובי, האם החלה את בדיקת המסוגלות בהתנגדות ובחוסר תובנה מספקת לעצם הבדיקה. במהלך הדברים אנו רואים אצל האם מוכנות גדילה והולכת לבחינה של עצמה ושל התנהלותה. העובדה שהיא נמצאת כיום בטיפול וכי המטפלת מדווחת על תהליך של מוכנות מתפתחת אצלה לבדיקה עצמית (אמנם רק בתחילתו). האם מוכנה יותר היום להכיר בצורך של ---- בעזרה. כל אלו מבחינתנו מצביעים על כך שמסוגלותה של האם הנה בתהליך התפתחותי חיובי. אנו מתרשמים כי מידת אחריותה של האם ויכולתה לקלוט נכונה את צורכי ילדיה בהחלט מאפשרים להפקיד בידיה את המשמורת הקבועה לילדים. יש מקום לשיפור בנוכחותה הפיזית של האם בבית, אך התרשמנו כי גם כאשר לא נוכחת פיזית בבית היא דואגת לצורכי הילדים וכי לא ניתן לדבר על הזנחת צורכי הילדים... יש מרכיבים בהתנהלות האם הדורשים שיפור והחשוב שבהם הנו לא למדר את האב מאינפורמציה משמעותית הקשורה במצב בריאותם של הילדים. יש להותיר מרחב של שיקול דעת בידי האם [לא על כל כאב בטן יש לדווח], אשר בבדיקתה ראינו ככלל את גישתה האחראית, האכפתית ואת ה”קומון סנס” התקין שלה לגבי מתן משקל לבעיות לפיכך

אנו מפנים שוב לפסקה בסיכום חוות הדעת לגבי מסוגלותה של האם...".

18.3 אשר לאב, שב המומחה בחוות הדעת המשלימה וציטט את דבריו ביחס למסוגלותו ההורית כפי שהובאו בחוות הדעת, והוסיף כי יש לשבח את נכונותו לפנות לעזרה וקבלת הדרכה הורית.

18.4 בפרק ההמלצות של חוות הדעת המשלימה, הומלץ על מתן המשמורת לאם והמשך קיום הסדרי הראייה כמתכונתם תוך שקילת הפרדת מפגש האב עם הילדים בסוף השבוע כך שיתקיימו עם הבן ---- לחוד ועם הבנות ---- ו ---- לחוד.

19. חקירת ד"ר שרי –

19.1 בדיון שהתקיים בפני ביום 18.3.2008 נחקר ד"ר שרי על חוות הדעת. ביום 30.6.2008, לאחר מועד הגשת חוות הדעת המשלימה לבית המשפט, נחקר ד"ר שרי בשנית.

19.2 בחקירתו, שב ד"ר שרי על הדברים אשר סוכם בחוות הדעת באשר להתנהלות האב המאופיינת באובססיביות, וכך: "...ישנה העצמה חזקה מאוד באופן שבו הוא [האב, ח'ר'ר'] חווה את הדברים. ראינו את זה גם בהתנהלות של האב. ... אני רואה את זה באופן החרד שהאבא חווה את המציאות. אולי נדמה לי שהפסיכולוג שבדק את האב הגדיר את זה אולי יותר טוב מכל, "עושה מזבוב פיל". ... תארנו בחווה"ד גם דברים שראינו באינטראקציה וגם בהתרשמות של הפסיכולוג שנפגש עם האב, שהיו לו גם כמה התרשמויות חיוביות מאז בסה"כ, אבל הוא מצא בהחלט שלסביבה לא תמיד קל להסתדר עם אדם כמו ----, בגלל האופי הנוקשה והמציף והאובססיבי של האישיות שלו... מניסיוני ילדים מתרגלים יותר מהם מאשר מבוגרים... יש להם טווח, לפעמים טווח מוכנות לשאת דברים קצת יותר מאשר האנשים האחרים, אבל עדיין, עדיין אני חושב שגם ההמלצה שלנו, בסופו של דבר, להעניק את המשמורת לאם, המשמורת הזמנית לאם היתה בגלל הדברים האלה, בגלל האופן שבו האב מתנהל ביום יום, בגלל שהחיים איתו מסובכים יותר, קשים יותר, נוקשים יותר. הדברים, אופן פתרון הבעיות הוא לא תקין, הראייה של החיים בשחון ולבן..." (פרוטוקול הדיון מיום 18.3.2008, עמ' 4 ש' 22 – עמ' 5, ש' 24). בהמשך דברי, בתשובה לשאלתו של ב"כ האישה, השיב ד"ר שרי, כי התנהגות האב אינה "לא נורמלית" בייחוד על רקע המשבר המשפחתי המתמשך, וכי האב דואג בכנות לילדים, ואופן התנהלותו הינו תוצאה של בעיה באינטליגנציה רגשית, אשר הוגדרה על ידו

בהמשך חקירתו כבעיה של תקשורת ושל וויסות רגשות (למשל, פרוטוקול הדיון מיום 18.3.2008, עמ' 28, ש' 10-5).

19.3 בהמשך הדברים, במענה לשאלת ב"כ האישה, ציין ד"ר שרי, כי אחד השיקולים המרכזיים בקביעת מסוגלות הורית, הינה היכולת של הורה לתת מקום להורה השני ולא לנשל אותו ממקומו כהורה (פרוטוקול הדיון מיום 18.3.2008, עמ' 24, ש' 18 – עמ' 25, ש' 9).

19.4 אשר למקומה של חזקת הגיל הרך בהמלצות לעניין המשמורת, השיב ד"ר שרי לשאלת בית המשפט, כי חזקת הגיל הרך נלקחה בחשבון, אך לא כגורם מכריעה (ראה פרוטוקול הדיון מיום 18.3.2008, עמ' 82, ש' 19 – עמ' 83, ש' 23). ובהמשך הדברים, במענה לשאלת באת כוח האב דאז, השיב ד"ר שרי, כי חזקת הגיל הרך לא היתה "ארגומנט מרכזי" בחוות הדעת, וכי לא היה צורך בחזקת הגיל הרך כדי לבסס את המסקנה שבחוות הדעת (פרוטוקול הדיון מיום 30.6.2008, עמ' 143, ש' 19-7; עמ' 144, ש' 19 – עמ' 145, ש' 2).

19.5 כן נחקר ד"ר שרי לעניין השלכות העובדה שהאם לא מלאה בצורה מספקת אחר התנאים למתן משמורת כפי שהוצבו בחוות הדעת. בעניין זה השיב ד"ר שרי, כי "... התוויות והתניות לגבי האם עמדו כאשר היה מדובר על הנחת משמורת זמנית לאם, והיתה שאלה האם המשמורת הזו צריכה להיות זמנית או קבועה. והמחשבה מאחורי מתן ההתניות היתה שהם יהוו מנוף כלשהו להתקדמות שתאפשר לי כמומחה לומר, האם המשמורת יכולה להיות משמורת קבועה ונשאיר את יתר הבעיות בהתנהלות לפתרונה של האם ולאחריותה של האם, והיא לא חסרת בעיות והאבא לא חסר בעיות בהתנהלותו. והנושא של הזמנים הוא נושא חשוב. הוא חלק ממכלול השיקולים, חלק ממכלול הדברים. האם לא עמדה במלואו בתנאי הזה, גם בתנאים האחרים היא עמדה בחלקם. והשאלה היא איזה משמעות לתת לחלק הזה, כן או לא, ואני חושב שבסופו של דבר, מה שנדרש ממני כמומחה, עשינו את כל הבדיקות, ראינו את כל ההתנהלות, עכשיו אני צריך כמומחה לומר מה המשמעות של כל הדברים, להערכתי, לניסיוני, ואך אני משקלל את כל מכלול הדברים כדי לתת המלצה. וצריך לתת המלצה. יתכן שניתן היה להגיד בשלב הזה, האם עדיין לא הוכיחה את עצמה. זה עדיין לא אומר שהמשמורת תהיה אצל האב, מבחינת איך שאני רואה את זה. נמשיך עם משמורת זמנית, אני רואה את המצב כך...". (פרוטוקול הדיון מיום 30.6.2008, עמ' 131, ש' 27-8).

19.6 לסיכום פרק זה, כעולה מהאמור לעיל ומפרוטוקול הדיון ד"ר שרי נחקר ארוכות על ידי באי כוח ההורים ביחס לחוות דעתו וביחס לחוות דעתו המשלימה, חקירתו מתפרסת על פני כ- 159 עמודי פרוטוקול. לא מצאתי כל דופי בעבודתו של מכון שלם – הן כפי שבאה לידי ביטוי בחוות הדעת ובחוות הדעת המשלימה והן כפי שבאה לידי ביטוי בחקירתו של ד"ר שרי בבית המשפט.

20. תסקיר משלים מיום 2.12.2008 –

20.1 תסקיר משלים זה נערך לאחר מפגשים עם כל אחד מההורים, מפגשים עם ההורים בהשתתפות מרכזת התחנה לטיפול בחיי המשפחה ונישואין, שיחה עם מרכזת הטיפול בהדרכת ההורים במכון "ביחד ולחוד", שיחה עם האפוסרופא לדין ושיחות עם מורות הילדים בבתי הספר.

20.2 בתסקיר המשלים ציינה פקידת הסעד, כי במהלך השנה וחצי בהם לוותה את המשפחה התרשמה כי הילדים מטופלים, מגיעים מסודרים ומוכנים למסגרות החינוך ומתפקדים היטב, על פי תפיסת הגורמים החינוכיים.

20.3 לעניין הטיפול הפסיכולוגי לבן ---- פרטה פקידת הסעד את התנגדות הבן להמשיך הטיפול, את הרעיון שעלה, כי הבן ---- ייטול חלק ברכיבה טיפולית במקום הטיפול הפסיכולוגי ואת התנגדותו של האב לרעיון זה באשר לטענתו רכיבה טיפולית מהווה "חוג" ולא טיפול.

20.4 אשר להדרכה ההורית, ציינה פקידת הסעד, כי האב נוטל חלק בהדרכה הורית במכון "ביחד ולחוד" מזה מספר חודשים ומוכן להמשיך בתהליך בנפרד. האם החלה בתהליך ההדרכה ההורית אצל מטפלת אחרת, התהליך הופסק עקב החגים, והאם הסכימה להמשיכו למרות האמביוולנטיות שלה כלפי הדרכה זו ותחושתה כי הטיפול אינו מסייע לה.

20.5 בתסקיר המשלים התייחסה פקידת הסעד לקשר בין האב לילדים, לדבריה:

"... בשיחה שהייתה לי עם הבן --- תאר כי, האב מרבה לצעוק ולהעניש אותו וכן חש כי האב אינו מאפשר לו להשתתף בפעילויות חברתיות כפי שהוא מעוניין, האב טען כי כל זה אינו נכון. --- תאר באוזני את הקשיים שיש לו

בקשר עם האב. האב לן עם בנו בחדר משותף ואינו מבין מדוע בנו אינו מעוניין בכך.

להערכתו, האב אינו מודע לצרכים המשתנים של הבן אשר נמצא בגיל ההתבגרות, ואשר זקוק לחופש רב יותר בכל הקשור לעולמו החברתי. כאשר הבן בוחר לעסוק בפגישות עם חברים או עניינים אחרים בעולמו, האב כועס עליו ומגביל את תנועותיו.

דוגמא נוספת לנוקשותו של האב קשורה לבנות. הבנות ---- ו ---- סיפרו כי אינן מעוניינות לישון אצל אמו של האב. האב לוקח מידי פעם את אחת הבנות לישון בבית הסבתא, בימים בהן שוהות בביתו. האב טוען, כי הבנות מאוד שמחות לישון בבית הסבתא, "נכון שלפעמים בהתחלה הן לא מעוניינות אבל אחר כך הן נהנות". התרשמתי כי גישתו של האב כלפי ילדיו הינה נוקשה וחודרנית. כאשר הילדים אינם רוצים לנהוג על פי דרכו, האב כועס, מגלה התנהגות כוחנית כלפיהם ונוטה להאשים את האם בהסתת הילדים.

...

נראה שרצונו של האב כי ילדיו יירכשו השכלה וידע וכן מעורבותו בקשר עם בתי- הספר הינו חיובי וטוב, אולם האובססיביות בהתנהלותו, הכעס והנוקשות אינם הולמים את צרכי הילדים. מציאת האשם בכל עניין בתפקוד האם אינו נותן למערכת כולה להירגע ואינו מאפשר לילדים שקט ושלווה, להם הם נזקקים יותר מכל, על מנת להתפתח, ללמוד ולהיות ילדים בריאים בנפשם".

20.6 כן התייחסה פקידת הסעד לקשר בין האם לילדים, לדבריה :

"התרשמתי כי האם דואגת לכל צרכי ילדיה. ביתה מתנהל באווירה רגועה ובאין האם והילדים יחסי חום וקירבה. האם עובדת מספר שעות רב במהלך השבוע וכן נוסעת לחו"ל מידי

פעם. בבית מתגוררת מטפלת קבועה אשר דואגת לילדים
ונמצאת עמם בתקופות בהם האם נעדרת.

התרשמתי כי הילדים משתפים את האם בעולמם,
בקשייהם ואינם חוששים להביא בפניה את רצונותיהם.

סגנונה ההורי של האם הינו עשיית דברים בקצב איטי.
לדוגמא; כאשר הומלץ על טיפול פסיכולוגי לבן, עברו מספר
חודשים עד שמומשה המלצה זו. לאב דוגמאות רבות
הממחישות קצב זה של האם, שלטענתו, הינם ביטוי לחוסר
תפקוד של האם.

להערכתי, על האם להמשיך בהדרכה הורית עקבית, על מנת
ללמוד לפעול באופן הולם ומהיר יותר כאשר יש צורך לטפל
בענייני הילדים. יחד עם זאת, איני רואה הזנחה של הילדים
על ידי האם ... ניתן לומר כי במהלך התקופה בה אני מלווה
את המשפחה חלה התפתחות ביכולתה של האם להיענות
לצרכי ילדיה באופן משביע רצון ומהיר יותר."

20.7 בפרק הדיון וההמלצות בתסקיר המשלים, נכתב –

"...כפי שפרטתי בתסקירי זה, על אף התגובות המשתהות
של האם בתחומים מסוימים, אינן הדבר מעיד להערכתי על
חוסר יכולת ההורית. נוקשותו של האב כלפי ילדיו ותגובתו
החודרנית והבלתי מתפשרת בתחומים שונים בתפקודם של
הילדים עלולים לגרום לנזק נפשי מצטבר לילדים.

מניסיונו אנו יודעי כי, הורה המעורב "מעורבות יתר" מתוך
צרכי שליטה מהווה סיכון לילדים לא פחות מהורה התפס
כ"מזניח" או לא מעורב.

להערכתי, שני ההורים חייבים להשתתף בעבודה טיפולית
הדרכתית, אשר תסייע להם להתמודד נכון במצב של
קונפליקט גבוה מתמשך זה. הבן ---- יקבל טיפול

פסיכולוגי אשר יחזק אותו בהתמודדות בקונפליקט אליו
נחשף מידי יום.

להערכתנו ועל פי המלצת מכון שלם, משמורת הילדים
צריכה להיות אצל האם. האם מתאימה יותר להערכתנו
לשמש הורה משמורן".

21. תסקיר משלים מיום 22.3.2009 –

- 21.1 תסקיר משלים זה נערך לאחר שיחה עם כל אחד מההורים, שיחה עם יועצות בית הספר בו למד הבן ----. שיחה עם הגב' אירית דבי אשר טיפלה באב, שיחה עם הגב' רות בורנשטיין אשר טיפלה באם, שיחה עם האפרופא לדין והתייעצות עם מנהלת התחנה לחיי נישואין ומשפחה.
- 21.2 בתסקיר זה שבה פקידת הסעד והתייחסה לדרכו השונה של כל אחד מההורים באופן גידול הילדים, ולמערכת היחסים הסוערת בין ההורים הכוללת הטחת האשמות הדדיות, וכך:

"תפיסת האם ודרכה לטיפול בילדים שונה מדרכו של הב. כל עוד חיו בני הזוג יחד, פער זה לא היה קיצוני וכל אחד מההורים לקח על עצמו אחריות בטיפול ילדים. כאשר נפרדו ההורים, החל האב לעשות כל מה שביכולתו להוכיח את רמת הסיכון הגבוהה בה נמצאים ילדיו ואת חוסר האחריות של האם.

האב הציג בפני מסמכים רפואיים מבית החולים המוכיחים כי, האם לא נתנה תרופות לבת, לא דיווחה לו על טיפול שהומלץ לילדים (מסמכים שעל פי דבריו יוצגו גם בפני בית-המשפט).

כאשר מתייחסים לאינפורמציה זו כפי שמביא אותה האב, הנתונים אכן נראים קשים. בנוסף, האב מתאר כי האם מרבה לנסוע לחו"ל, נעדרת רבות ואינה מטפלת במסירות

בילדים. אינה מדברת איתם, אינה קוראת איתם והם מוזנחים פיזית.

כאשר אנו בוחנים את תפקוד המערכת המשפחתית כולה, אנו רואים כי דבריו של האב מבוססים על אלמנטים הקיימים במציאות, אלא שהאב לוקח נתונים קיימים, מעצים אותם והופך כל אירוע לדרמה גדולה. האב מלחיץ את הילדים ואת האם, הוא עסוק במרוץ להוכחת אשמתה של האם ואינו מתפנה לקשר רגוע עם ילדיו.

לאב יש יכולת להיות בקשר טוב עם הילדים ולתרום להתפתחותם, אולם המתח והלחץ המתמיד שמא נגרם להם נזק, אינם מאפשרים לו קשר כזה. האב אינו מקבל את המלצתנו זו וחוזר וטוען כי אנו מחפים על האם ואיננו רואים את העובדה כי היא מסכנת את הילדים.

להערכתנו, האם אינה מסכנת את ילדיה. אנו מודעים לכך כי תגובות האם לאירועים מסוימים בחיי הילדים הינה משתנה מידי ולא מותאמת, בעיקר בנושאים רפואיים הדורשים בדיקה. יחד עם זאת, אנו מעריכים כי האם מתפקדת כאם טובה דיה. נושא בריאותם של הילדים מטופל".

21.3 בהמשך הדברים ציינה פקידת הסעד כי, אין היא רואה הזנחה מצד האם בטיפול בילדים, כי נוקשות וחודרנותו של האב מזיקה לילדים ומפחיתה את יכולתו ההורית, וכי האם מתאימה יותר לשמש משמורנית לילדים. צוין, כי על מנת שהאם תוכל לממש את יכולתה ההורית, עליה להמשיך בהדרכה הורית באופן רצוף ולאורך זמן, שמטרתה למקד את תגובותיה כלפי אירועים הדורשים התייחסות אינטנסיבית.

22. תסקיר משלים מיום 1.11.2009 –

22.1 תסקיר משלים זה נערך לאחר מפגש האב, מפגש עם האם ומפגש עם הילדים, שיחות עם יועצות בתי הספר בהם למדו הילדים, שיחות עם מורותיהן של הילדות ---- שיחה עם הגב' רות בורנשטיין אשר היתה בקשר טיפולי עם האם, עיון בדו"ח סיכום

טיפול של הפסיכולוגית אירית דבי אשר טיפלה באב, שיחה עם האפוטרופא לדני והתייעצות עם מרכזת פקידי הסעד בתחנה לטיפול במשפחה.

22.2 בתסקיר משלים זה נתבקשה פקידת הסעד להתייחס למצב הילדים ולשאלת הצורך להפנות את הבנות ---- ו ---- לאבחון פסיכולוגי כבקשת האב. כמפורט בתסקיר המשלים, לדברי האב, שלושת הילדים זקוקים לטיפול פסיכולוגי – הבן ---- לנוכח קשיים רגשיים מהם הוא סובל, והבנות, משום שעובדת היותן תאומות מגבילה את התפתחותן האישית של כל אחת מהן ועלולה לגרום בהמשך התבגרותן לעיכוב רגשי או התפתחותי אצלן. פקידת הסעד לא מצאה, וכך אף על פי התרשמות צוות בית הספר, אינדיקציה לאבחון רגשי לבנות. בתסקיר צוין כי שלושת הילדים מתפקדים היטב בבית הספר והינם ילדים מוכשרים, מפותחים היטב ומתקשרים באופן נורמטיבי עם סביבתם. פקידת הסעד ציינה כי **"קיים פער הנמשך לאור השנים בין הדאגנות וחרדת האב הסובייקטיביים לגבי הילדים לבין התפקוד האובייקטיבי ומצבם הרגשי של הילדים"**.

22.3 אף בתסקיר משלים זה הומלץ כי משמורת הילדים תהא אצל האם, כי לא יחולו שינויים בהסדרי הראיה בין הילדים לבין האב, לא הומלץ על אבחון פסיכולוגי לבנות, וצוין כי האב יכול להיעזר בהדרכה של מטפלת משפחתית בכל הנוגע להתמודדות עם תאומים וילדים בפרט.

23. חקירת פקידת הסעד –

23.1 ביום 8.12.2008 נחקרה פקידת הסעד על ידי באי כוח ההורים. בחקירתה שבה פקידת הסעד על המלצותיה כפי שהובאו בתסקיר ובתסקירים המשלימים.

23.2 אשר ליחסה של האם לטיפול ולהדרכה הורית, השיבה פקידת הסעד לשאלת באת כוח האב, כי, האם, אשר החלה ליטול חלק בטיפול באיחור, אינה עקבית בעניין זה וחשה אמביוולנטיות באשר לטיפול (פרוטוקול מיום 8.12.2008, עמ' 9, ש' 18-4). יחד עם זאת, ציינה פקידת הסעד כי, במהלך השנה שקדמה לחקירתה חלה התפתחות באחריות ההורית של האם (עמ' 13, ש' 19-14). כמו כן, בהמשך חקירתה ציינה פקידת הסעד כי אין להתייחס ליחסה של האם לטיפול ולהדרכה הורית במנותק מכלל הנתונים שהובאו בפניה (עמ' 62, ש' 21-17).

23.3 כן נשאלה פקידת הסעד על ידי באת כוח האב לעניין נסיעותיה של האם לחו"ל בסופי שבוע, על פי טענת באת כוח האב, ולעניין שעות שובה מן העבודה, והשיבה כי, "אנחנו לא נכנסים לניהול חייו הפרטיים של ההורה, כאשר אנחנו מתרשמים שהילדים לא נמצאים בסיכון מטופלים היטב מגיעים מסודרים ומטופחים למסגרות היא נמצאת איתם גם באמצע השבוע לשאלתך כך שאם היא נעדרת בשבת וזה נכון או לא נכון אני לא נכנסת לזה, זה לחלק השני של שאלתך לגבי הזמנים באמצע השבוע בהם היא מגיעה מוקדם או לא מוקדם על פי דרישת מכון שלם שעשה את המסוגלות וכתוב את זה גם באחד הדיונים הקודמים זה עלה היא לא עמדה בזה במלואו, זה כבר דובר" (עמ' 17, ש' 22 – עמ' 18, ש' 2).

23.4 לשאלת באת כוח האב לעניין השיפור במצבו הלימודי של הבן ---- השיבה פקידת הסעד כי התנהלות האב, אף אם יש בה כדי להביא לקידומו של הבן ---- מבחינה לימודית, אינה חיובית והיא פוגעת ב ----, וכך:

"ת. ... המורה סיפרה לי שבאסיפת הורים האחרונה --
 -- היה עם ---- באסיפת ההורים הילד ישב כל
 אסיפת הורים מקובץ ומפוחד ללא חיוך על פניו
 שהמורה פנתה אליו ואמרה לו ---- אבל המצב
 בסדר אתה משתפר קרה שלא הכנת לפעמים
 שיעורים זה לא דבר יוצא דופן אתה עסוק עם
 העולם החברתי שלך הוא ישב קופא ומפוחד אל
 אסיפת ההורים, המורה אמרה אני לא הכרתי את
 הילד....

ש. ואת משום מה משייכת את זה ---- נכון?

ת. אני משייכת את זה שהילד הוא בדרך כלל שמח
 חיובי משתלב לומד ואת מתארת תמונה ש----
 הכניס אותו לתלם שיכול מאוד להיות שיש בזה
 חשיבות --- יש את התרומה שלו לחיי הילדים אבל
 הדרך שהוא עושה את זה הדרך הנוקשה היא לא
 דרך טובה עבור ילד".

(עמ' 20, ש' 13-25).

23.5 בנוסף נשאלה פקידת הסע על ידי באת כוח האב לעניין האלימות המופנית מצד הבן - --- כלפי אחיותיו, השיבה כי בין הילדים יש מריבות אך לא ידוע לה על אלימות קשה (עמ' 21, ש' 4-5), וכי הדרך להתמודד עם אלימות זו אינה באמצעות עונשים וצעקות כפי שנוהג האב, אשר אליהם מגיב הבן --- מבחינה רגשית רע מאוד (עמ' 23).

23.6 אשר לתפקודה ההורי של האם, לשאלת בית המשפט על מה מצביעה העובדה שהאם לא שילמה בזמן עבור מוסדות חינוך לילדים, השיבה פקידת הסעד כי, "זה מצביע על חוסר תשומת לב לדברים שצריך לקחת עליהם אחריות כהורה, גם אם תשולם נניח והוא לא מוצדק, אחר כך לתבוע את העניין במקום אחר. אבל קודם להסדיר את העניין עם מוסדות החינוך. אחר כך אפשר לתבוע. יש משהו בסיסי שצריך להסדיר על מנת שהילד יוכל ללמוד בשקט ובאמת לא יורידו אותו מטיול כי הוא לא שילם לבית הספר לדוגמא" (עמ' 54, ש' 9-2).

23.7 בהמשך דבריה התייחסה פקידת הסעד לאופן גיבוש המלצות בשאלת המשמורת, וכך: "... אנחנו סורקים את ההורים בתמונה של שניהם אנחנו מנסים למצוא מי יותר מתאים, תמיד במצב הזה ששני הורים יש להם ליקויים בתפקוד וגם תרומה מהצד השני אנחנו מנסים לראות מה נכון יותר לילדים. ההתרשמות שלי על אף כל הדברים שהעלת שחלקם הם חמורים שהאמא מסוגלת לטפל בילדים היטב" (עמ' 61, ש' 24 – עמ' 62, ש' 2).

23.8 לסיכום, לא מצאתי פגם בעבודת פקידת הסעד ובתסקירים שהוגשו על ידה, וודאי שלא קיימות ראיות בעלות משקל מהותי המצדיקות סטייה מההמלצות שבתסקיר, כדרישת הפסיקה.

23.9 זאת ועוד, יש להביא בחשבון, כין, הגם שתוכן התסקיר והתסקירים המשלימים אינו זהה לתוכן חוות הדעת וחוות הדעת המשלימה, וזאת בייחוד נוכח אופיים השונה של עבודת פקידת הסעד ושל עבודת מומחים מתחום הפסיכולוגיה, המסקנות אליהן הגיעו המומחים ופקידת הסעד זהות.

24. חקירת האם -

24.1 כעולה מחקירתה הנגדית של האם על ידי בא כוח האב, נראה כי האם אינה מודעת לחסרונות בתפקודה ההורי והיא סבורה כי האשם במצב אליו נקלעה המשפחה נעוץ כולו בהתנהלות האב (ראה לדוגמה, פרוטוקול הדיון מיום 21.4.2009, עמ' 272, ש' 5-

10 ; עמ' 273, ש' 18-9). יחד עם זאת, האם פנתה לקבלת טיפול הן במסגרת הדרכה הורית במכון "ביחד ולחוד" והפניית פקידת הסעד, אצל הפסיכולוגית רות בורנשטיין, הגם שפניותיה אלה נעשו באיחור.

24.2 כמו כן, נראה, כי, כפי שאף צוין בתסקירים ובחוות הדעת שהוגשו לבית המשפט, התנהלות האם בכל הקשור לטיפול הרפואי בקטינים איטית מידי וטעונה שיפור. יחד עם זאת, אין להתעלם מהעובדה, כי ההתנהלות האמורה נהגה אף בתקופה בה חיו ההורים יחד, ונראה כי אף האב, המלין תדירות על התנהלותה של האם, לקה אף הוא בעניין זה (עמ' 282, ש' 20 – עמ' 286, ש' 20 ; עמ' 295, ש' 6-4 ; עמ' 299 – עמ' 300 ש' 2).

24.3 עוד עולה מחקירת האם, כי היא לא עמדה בדרישה שפורטה בהמלצות חוות הדעת, לפיהן לפחות 3 פעמים בשבוע עליה לשוב הביתה עד השעה 17:00 (עמ' 354, ש' 12-17).

24.4 האם נחקרה ארוכות על ידי בא כוח האב אודות פרטי הטיפול בילדים, מספר המטפלות שטיפלו בהם, הכשרתן, הבעיות הרפואיות מהן סבלו הילדים, הטיפולים והבדיקות שנערכו להם החל משנת 2006 ועוד. אציין, כי הגם שבחקירת האם היה כדי ללמד על דופי בחלק מפעולותיה, מרבית הנתונים עמם עומתה האם היו בלתי רלבנטיים ו/או התייחסו לתקופה בה חיו ההורים יחד ו/או לא היה בהם כדי להצביע על התנהלות חריגה של האם (כך, לשם הדוגמא, הטענה שהועלתה כנגד האם אשר שלחה את הבת לגן אף על פי שנטלה אנטיביוטיקה אותה עת, עמ' 303, ש' 8 – עמ' 304, ש' 15 ; וכך הטענה שהועלתה נגד האם כי לא חיסנה את הבן --- נגד שפעת על אף היותו אסמטי, עמ' 321, ש' 11 – עמ' 322, ש' 14).

24.5 זאת ועוד, חלק מטענות האב כלפי התנהלות האם, כפי שהעלו בחקירתה הנגדית של האם על ידי בא כוחו, התייחסו לבעיות לכאורה אשר היה באפשרות האב לפתור אך הוא ביכר לעשות בהן שימוש לצורך התנגחות באם.

25. חקירת האב –

25.1 בחקירתו הנגדית של האב על ידי בא כוח האם, שב האב ושטח את טענותיו כלפי האם ; כלפי פקידת הסעד, אשר לטענתו, מסקנותיה מוטות ושגויות וכי "הטיפול

בתיק מחפיר מבחינתה"; כלפי מסקנותיו של ד"ר שרי וכן כלפי האפוסטרופא לדין (ראה, פרוטוקול הדיון מיום 23.6.2009, עמ' 366, ש' 16 – עמ' 370, ש' 5).

25.2 האב שב בחקירתו והצהיר מספר פעמים, כי הוא "מקבל את הורותה של ----" (ראה, למשל, עמ' 381, ש' 5-6). יחד עם זאת, לנוכח התרשמותי מהעד ובשים לב למכלול דבריו בעדותו (למשל, עמ' 382, ש' 5-11), נראה, כי, הדברים נאמרו על ידי האב מתוך ידיעה כי מצופה ממנו לאמרם וכי קבלת הורותה של האם נבחנת על ידי בית המשפט כחלק מבחינת שאלת המשמורת.

25.3 כמו כן, בחקירת האב שבו ועלו טרוניותיו נגד בחירותיה של האם אף במקרים בהם יש באפשרותו להביא לפתרון הרצוי לטעמו אך הוא בוחר שלא לפעול להשגתו. כך, טען האב כי על האם לרשום את הבנות ---- ו ---- לקייטנה ולא להשאירן בחופשה בהשגחת המטפלת, אך סרב להשתתף במימון עלות קייטנה כאמור (עמ' 382, ש' 13 – 384, ש' 20).

25.4 נראה, כי הגם שהאב נמצא בטיפול על ידי מטפלת משפחתית ועל פי דיווחה הוא מתמיד בטיפול וחלה התקדמות ביכולתו להבין את צרכי הילדים, כפי שיפורט להלן, האב אינו מודע לבעיות ביחסו אל הבן ---- ולפחדו של הבן ממנו ואינו נותן די מקום לדעתו של הבן ---- שהינו מתבגר, בין היתר, בעניין סידורי הלינה בביתו ובשאלת הטיפול הפסיכולוגי לבן (עמ' 392, ש' 17 – עמ' 399, ש' 1).

סיכומם של דברים

26. כאמור לעיל, אמת המידה להכרעה בשאלת משמורתם של הילדים הינה טובת הילדים.

27. עוד וכפי שצוין לעיל, בבוא בית המשפט להכריע בשאלת טובת הילדים על בית המשפט לייחס חשיבות רבה לדעת המומחים ובהעדר ראיות בעלות משקל לסתירה האמור בחוות דעתם של המומחים יטה בית המשפט לאמץ את ממצאי חוות הדעת ומסקנותיהן. יש לזכור, כי עת מכריע בית המשפט בשאלה מהי טובתו של קטין שהוריו נפרדו זה מכבר, הרי שלמעשה הוא מחליט מהו "הרע במיעוטו" עבור אותו קטין (ראה [רע"א 4575/00 הנ"ל](#), עמ' 332-333).

28. בענייננו, כל המומחים החרו והחזיקו בדעה, כי טובת הילדים היא להישאר במשמורתה של האם. בבחינת הראיות שהובאו בפני בית המשפט נראה, כי לא עלה בידי האב להוכיח בראיות בעלות משקל, כי יש לסטות מדעת המומחים. אמנם, כמפורט בהרחבה לעיל, אין חולק, כי

בתפקודה ההורי של האם נמצאו פגמים. כך, למרות המלצות המומחים ולמרות העובדה שהאם ידעה, כי מסוגלותה ההורית עומדת במבחן, לא הקפידה האם על מילוי הדרישות שהוצבו בחוות הדעת במלואן. כך, לא הקפידה האם לשוב הביתה לפחות 3 פעמים בשבוע עד השעה 17:00, הגם שלטענתה לעתים שבה הביתה בשעה מוקדמת יותר, ולא התמידה בטיפול ובהדרכה הורית בהם החלה באיחור ניכר.

כך גם, הגם שהוכיח, כי מהלך התקופה בה התנהל בפני ההליך נשוא פסק דין זה היה האב רתום יותר להליך ההדרכה ההורית מהאם, וחל שיפור במידת מסוגלותו ההורית (ראה דו"ח הגב' אירית דבי המטפלת באב) האם החלה בטיפול באיחור ניכר ואף לא התמידה בו, נראה שבעניין זה חל גם שיפור בהתנהלות האם, אשר כמפורט בדו"ח הפסיכולוגית רות בורנשטיין המטפלת בה, היא מגיעה לפגישות עמה ונוצר קשר טיפולי טוב המאפשר לה להיתרם מהההליך.

עוד וכפי שעולה מעדויות המומחים קיים פגם נוסף בהתנהלותה של האם הנעוץ בעובדה שהאם לא מסרה לאב מידה חשובה אודות הילדים, כמאכלים אשר הומלץ שמי מהם לא יאכל, תרופות שנאסר על מי מהילדים ליטול, הגדלת מינון התרופות של הבת ---- ליטול וכיו"ב (ראה, למשל, חקירת פקידת הסעד, פרוטוקול הדיון מיום 8.12.08, עמ' 37, ש' 16 – עמ' 38, ש' 21; עמ' 45, ש' 11-12; חקירת האם, פרוטוקול הדיון מיום 21.4.2009, עמ' 291, ש' 6-22; עמ' 305, ש' 3 – עמ' 306, ש' 9).

עם זאת, ומבלי שיהא באמור כדי להפחית מחומרת התנהגותה של האם, הוכח, כי אף האב נוהג לפעול בעניינים הקשורים בטיפול בילדים, כלקיחתם לבדיקות רפואיות וכיו"ב, באופן חד צדדי, מבלי להיוועץ באם או לקבל את אישורה לפעולותיו (ראה למשל, פרוטוקול הדיון מיום 21.4.2009, עמ' 292, ש' 21-27) והרושם שהתקבל הוא כאמור לעיל, חלק ניכר מהדברים יכול היה האב לפתור.

29. כאמור, בבוא בית המשפט להכריע בשאלת משמורתם של קטינים, עליו לבחור, מבין האפשרויות הקיימות, בזו אשר תגשים את טובת הילדים בצורה המיטבית. על פי התרשמותי וכן על פי חוות הדעת, חוות הדעת המשלימה והתסקירים שהוגשו לתיק בית המשפט, הקשר בין האם לבין הילדים זורם ונינוח יותר מאשר הקשר בין הילדים לבין האב גם אם אף הקשר בינם לבין האב הינו תקין. כמו כן, החומר המצוי בתיק בית המשפט, הנזק העלול להיגרם לילדים כתוצאה מהתנהלותו הנוקשה של האב רב מהנזק אשר עלול להיגרם להם כתוצאה מהתנהלותה האיטית של האם. יודגש כי, הגם שכאמור חלק מטענות האב נגד האם נמצאו נכונות בבסיסן, לא נמצא שהילדים מצויים בסכנה פיזית או נפשית והתרשמות פקידת הסעד כי הם מטופלים היטב.

30. יתר על כן, כאמור, עקרון חשוב נוסף אשר נקבע בשורה ארוכה של פסקי דין הוא כאמור בקביעת משמורתם של הילדים הוא יכולתו של ההורה המשמורן לאפשר שמירת קשר תקין עם ההורה האחר. בענייננו, הוכחה, יכולתה של האם לאפשר שמירת קשר תקין כאמור עם האב להבדיל מיכולתו של האב לאפשר קשר כאמור עם האם (ראה, בין היתר, חקירת פקידת הסעד, פרוטוקול הדיון מיום 8.12.08, עמ' 48, ש' 9-8).

31. בנוסף יש להביא בחשבון את הקשיים שחווה הבן --- בקשר שלו עם האב, ואת קשיי האב לראות את רצונות הבן --- המתעצמים לנוכח היות הבן --- בגיל ההתבגרות ולהתחשב בהם; וכן את ההלכה לפיה בדרך כלל טובת הקטין כוללת בחובה קביעת משמורתם של אחים אצל אותו הורה (השווה עם [בע"מ 2338/09 פלונית נ' פלוני](#), [פורסם בנבו] פורסם באתר Law Data (3.6.2009)).

32. נוכח הדברים המפורטים לעיל, וכן בשים לב לעמדת האפוטרופא לדין, הנני מורה כי משמורת הילדים תהא בידי האם וכי הסדרי הראיה בין האב לבין הילדים יימשכו כפי שנקבעו בהחלטה מיום 20.11.2006. יחד עם זאת, הנני מורה, כי במהלך סופי שבוע בהם הילדים אמורים להיות עם האם ובהם האם נמצאת בחו"ל ישהו הילדים עם האב. כך גם, בכל מקרה בו תשהה האם בחו"ל תקופה העולה על שלושה ימים ברציפות ישהו הילדים אצל האב עד לשובה של האם מחו"ל.

33. נוכח חוסר יכולתם של ההורים לתקשר ביניהם וריבוי חילוקי הדעות ביניהם בכל הנוגע לילדים סבורני, כי יש מקום למינוי מתאים הורי בין הורים. לפיכך, מכוח סמכותי לפי סעיפים 19 ו-68 [לחוק הכשרות](#) ובכפוף להסכמתה, הנני ממנה בזה את עו"ד עיינה אונגר לטין כמתאמת הורית לתקופה של שנתיים ממועד מתן פסק דין זה. מבוקש כי תגובה עו"ד אונגר לטין בה תפורט הסכמתה או סירובה למינוי תוגש לבית המשפט בתוך 15 ימים ממועד מתן פסק דין זה.

34. בשכר טרחת המתאמת ההורית ישאו ההורים בחלקים שווים ביניהם.

35. בשים לב למכלול הנסיבות, הנני מורה, כי האב ישלם לאם הוצאות משפט ושכר טרחת עו"ד בסך של 25,000 ש"ח בצירוף מע"מ כחוק.

36. תיק תמ"ש 22020/06.

המזכירות תשלח העתק פסק דין זה לצדדים, לאפוטרופא לדין ולפקידת הסעד.

ניתן לפרסום ללא שמות הצדדים וללא פרטים מזהים.

חנה ריש רוטשילד 54678313-22020/06
ניתן היום, ז' אייר תש"ע, 21 אפריל 2010, בהעדר הצדדים.
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)